

**PIANO PIECES OF IHOR SHAMO IN THE ASPECT
OF PROFESSIONAL TRAINING OF A PIANIST**

**ФОРТЕПІАННІ ТВОРИ ІГОРА ШАМО
В АСПЕКТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПІАНІСТА**

Kotsiurba N. Ye. Коцюрба Н. Є.

*Concertmaster at the Department
of Musical Art
Lesya Ukrainka Volyn
National University
Lutsk, Ukraine*

*концертмейстер кафедри
музичного мистецтва
Волинський національний університет
імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Однією з найяскравіших постатей музичної культури ХХ століття є Ігор Наумович Шамо – український, радянський композитор, піаніст та педагог; Заслужений діяч мистецтв України; Народний артист Української РСР; Лауреат Національної премії ім. Т. Г. Шевченка, премії ім. М. Островського; Нагороджений орденом «Знак Пошани», медалями; Почесний громадянин міста Києва; Член Національної спілки композиторів України.

Хлопчик народився в Києві у 1925 році у єврейській родині та отримав ім'я Ісай [1, с. 456]. Відомий педагог Д. Писаревський помітив музичний талант учня Палацу піонерів міста Києва та рекомендував йому продовжити навчання в Київській спеціалізованій музичній школі імені Миколи Лисенка. Юний Шамо навчався грі на фортепіано в класі А. О. Янкелевича, композиції в класі М. Я. Гозенпуда, музично-теоретичним дисциплінам у Є. М. Столової та Ф. І. Аерової. «Я потрапив туди, куди мріяв – в царину музики, в атмосферу поваги до творчої людини» – так описував цей період свого життя сам Ігор Наумович. У 1941 році життя сім'ї різко змінилось, батько і старший брат пішли на фронт, а Ігора, випускника десятирічки, разом з матір'ю було евакуйовано. Хлопець за спеціальною прискореною програмою закінчив перший курс І Московського медичного інституту в місті Уфа та з 1942 року до кінця війни був військовим фельдшером медичного батальйону Першого Українського фронту. Після війни Шамо навчався на композиторському факультеті Київської консерваторії в класі професора Бориса Лятошинського. Першими творами стали «Руська фантазія» та романс для віолончелі та фортепіано. На випускному концерті-іспиті Ігор Наумович виконував на фортепіано свою «Концерт-баладу» у супроводі симфонічного оркестру.

Творчий спадок композитора надзвичайно багатий: симфонічна музика; фольк-опера «Ятранські ігри»; камерно-вокальні, камерно-інструментальні твори; фортепіанна музика; музика до 40 кінофільмів, 40 театральних вистав, мультиплекційних і документальних кінокартин, радіовистав; 10 солоспівів на слова Тараса Григоровича Шевченка; триста пісень на слова Андрія Малишка, Дмитра Луценка, Л. Смирнова, Тереня Масенка, О. Коломійця, А. Слісаренка, Платона Воронька, Юрія Рибчинського, Олександра Вратарьова, Л. Ковальчука, Любові Забашти, Валерія Курінського, Ігора Лазаревського, Андрія Демиденка та інших.

Фортепіанна музика Ігора Шамо є вагомим внеском в скарбницю світової класичної музики. Він створив багато творів для фортепіано, серед яких дві сонати, дві балади, «Сонатина», 3 фортепіанних цикли: «Тарасові думи», «Українська сюїта», «Гуцульські акварелі», «Фантастичний марш», 12 прелюдій, «Гумореска», 2 токати, «Варіації-фантазія» для фортепіанного тріо «П'єси для дітей», «Каприси», «Скерцо», «Романс» та інші. Шамо був знаменитим завдяки унікальній техніці письма для фортепіано – його твори відзначаються високою технічною складністю та глибоким емоційним змістом, мелодії, ритми та гармонії насичені національним колоритом, що є особливо цінним для української музичної культури.

«Соната-балада» для фортепіано і симфонічного оркестру складається з трьох частин. Цей твір відрізняється сильною емоційністю, драматичністю, витонченим технічним виконанням та здобув велику популярність у виконанні відомих піаністів.

«Два етюди» для фортепіано є складними технічними вправами з оригінальними ритмічними рішеннями.

Цикл «12 прелюдій» входить до навчального та концертного репертуару піаністів-виконавців. Композитор використовує цікаві фактурні та метро-ритмічні засоби. Музичний матеріал яскравий, динамічний.

6 номерів «Класичної сюїти» для фортепіано: Прелюдія, Менует, Арія, Алеманда, Гавот та Жига створені в неокласичному стилі.

«Українська сюїта» для фортепіано складається з 4 частин: «Дума», «Веснянка», «Мелодія» і «Танець». Для «Української сюїти» є типовими тонке відчуття краси рідної природи, народної пісні, українського фольклору. Надзвичайної популярності набула друга п'єса циклу «Веснянка», гнучка акцентована мелодія має особливий грайливий характер.

Сюїта «Картини російських живописців» є синтезом музичного та образотворчого мистецтва, що приваблює мистецтвознавців. 6 п'єс створені під враженням від картин відомих художників: «Трійка» за полотном І. Голікова, «Літній вечір» – І. Левітана, «Ранок у лісі» –

А. Рилова, «Владимирка» – І. Левітана, «Берізка» – М. Нестерова, «На гулянці» – Б. Кустодієва. Музика написана в романтичному стилі з використанням звукообразальних ефектів, візуальних асоціацій. «У багатьох творах помітно філігранне опрацювання деталей, іноді непомітних для вуха з першого прослуховування, але саме в них – витончено змальованій інтонації, колористично придуманому гармонійному ході і так далі – врешті-решт народжується барвисте і цілісне музичне» [2, с. 12].

Фортепіанний цикл «Гуцульські акварелі» включає в себе шість різнохарактерних п'єс: «Ранок у горах», «Музики йдуть у гори», «Вівчарик», «Весняний дощ», «Гаївка», «Танець вівчарів». «Фольклорне походження тематичного матеріалу можна визначити за такими ознаками: характерний гуцульський лад, підвищена IV та VI ступінь у мажорі та мінорі, опора на кварто-квінтові співзвуччя, органний пункт на чистих квінтах, варіаційний розвиток тематизму» [25, с. 27]. Для циклу є характерними етнічний характер музики, танцювальні ритми, широкий діапазон динамічного звучання від *pppp* до *fff*, використання гуцульського ладу, зміни метру, ритму, *glissando*, *tremolo*, довгої педалі. Музика дуже яскрава, ефектна, виконується в концертних програмах.

Творчість Ігора Наумовича Шамо характеризуються оригінальними рішеннями у музичній формі та глибокою емоційною насиченістю, має велику культурну цінність та є важливим внеском у сучасну українську та світову класичну музику.

Література:

1. Свідоцтво про народження. Державний архів міста Києва. Ф. Р-1654. Оп.1.Спр. 339. Арк. 456.
2. Магур Л., Фрайт О. Фортепіанна та хорова творчість Богдани Фільц для молоді. Дрогобич: Коло, 2003. 80 с.
3. Козаренко О. В. Феномен української музичної мови. Львів: НТШ, 2000. 284 с.
4. Зінченко В.В. І. Шамо. Фортепіанна сюїта «Картини російських живописців» (До питання втілення програмності в фортепіанних циклах українських композиторів другої половини ХХ століття). *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2011. № 8. С. 145–147.
5. Бордак. М. З Історії зв'язків музики та живопису (на прикладі І. Шамо «Картини російських живописців»). *Сучасна музика у сучасному світі: Збірник наукових праць*. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. Житомир, 2015. С. 72–76.